

Rådet for legeetikk

Bruk av øyne til kirurgisk ferdighetstrening

Mennesket skal ikke brukes som et middel alene til å oppnå nytte for andre. Likevel kan fjerning av øyne på en avdød forsvarers.

Rådet har via Legeforeningen fått en henvendelse fra overlege NN som ber om Den norske lægeforenings syn på etiske og juridiske sider ved en praksis der øyne fjernes på avdøde i forbindelse med obduksjoner for at øyeleger kan innøve teknisk vanskelige prosedyrer.

Konfliktfylt

Ifølge NN øker behovet for trening med utviklingen i faget der stadig mer forfinede teknikker tas i bruk. Det hevdes at trening på dyreøyne ikke kan erstatte trening på humane øyne pga. ulike anatomiske forhold mellom mennesker og dyr. Selve fjerningen av øynene er lite mutilerende, og øynene kan erstattes av proteser slik at utseendet på den avdøde ikke endres.

Rådet har drøftet problemstillingen og tar kun stilling til de etiske sidene av problemet:

Den aktuelle problemstillingen er et eksempel på en konflikt mellom to sentrale etiske hensyn, nytten av medisinsk teknisk kunnskap på den ene siden og respekt for den avdøde på den andre.

Problemstillingen likner de etiske problemene ved intubasjonstrening på nyfødte som rådet drøftet i 1995 (1), og bruk av døde som organdonatorer. I alle disse problemstillingene er hensikten å redde

andres liv eller behandle sykdom ved å gi utøvere av teknisk vanskelige og nødvendige inngrep best mulig kompetanse.

Vilkår må være oppfylt

Et sentralt prinsipp i den medisinske etikken er at mennesket ikke skal brukes som et middel alene til å oppnå nytte for andre. Et annet viktig hensyn er hensynet til de pårørende og deres sorgarbeid.

Øynene er en sentral del av ansiktet. Mange knytter sterke følelser til denne delen av et ansikt som man er glad i. Dette personlige området må derfor behandles med særlig stor varsomhet. Rådet mener at fjerning av øynene på en avdød likevel kan forsvarers dersom noen vilkår er oppfylt.

Det må for det første ikke være slik at innøvelse av teknikken like godt kan gjøres på andre måter, ved trening på dyreorgan eller liknende. Dette kravet synes ifølge innskriveren å være oppfylt her.

Må ikke skjules

Videre må pårørende spørres om tillatelse til inngrepet. Selv om dette kan oppleves som ubehagelig for den som spør, er rådet av den oppfatning at en skjult praksis er etisk galt og ødeleggende for tilliten til denne typen nødvendige praksis.

Det er mye som tyder på at pårørende vil

Øyeleger trenger å øve teknisk vanskelige prosedyrer, men bruk av det humane øyet stiller legen overfor etiske dilemmaer. Illustrasjonsfoto

si ja når forespørselen begrunnes skikkelig, og at de fleste pårørende finner det krenkende at inngrep gjøres på deres kjære uten at de er informert og forespurt. Også når det gjelder bruk av indre organer til forskning og undervisning, går utviklingen i retning av at pårørende må spørres om tillatelse.

Ellen Juul Andersen

ellen.juul.andersen@legeforeningen.no
Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Litteratur

1. Rådet for legeetikk. Beretning 1. juli 1994–30. juni 1995. Tidsskr Nor Lægeforen 1995; 115: 2963–5.

Klage på markedsføring

Det finnes ikke lenger noe forbud for leger å drive reklame for, eller medvirke til, at det drives reklame for medisinske metoder.

Praktiserende spesialist A innleverte en klage på en annonse som skal ha vært inntatt i telefonkatalogens gule sider. Annonseren var innlevert fra en konkurrerende legevirksomhet.

Praktiserende spesialist A skriver bl.a. til rådet: «Jeg vil levere en klage inn på markedsføringen til .....

Bruken av en lege som blikkfang og sannhetsvitne for markedsføring er smakløs og kan ikke være i tråd med Legeforeningens sine retningslinjer.»

Reidun Førde, leder i Rådet for legeetikk

Rådet uttalte i denne forbindelse at etiske regler for leger tidligere hadde en bestemmelse som la begrensninger på legers mulighet for å delta i forskjellige former for reklame. Disse er fjernet etter vedtak fra Legeforeningens landsstyre.

Den eneste bestemmelse som nå står igjen og som direkte angår legers medvirkning i reklame, finnes i etikkreglens kapittel III, § 5. Bestemmelsen sier: «En lege må ikke drive reklame for medikamenter eller medisinske forbruksartikler. ...»

Det er etter dette derfor ikke noe forbud for leger å drive reklame for eller medvirke til at det drives reklame for medisinske metoder.

Ellen Juul Andersen

ellen.juul.andersen@legeforeningen.no
Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Beretning fra Rådet for legeetikk 1.7. 2003–30.6. 2004

Tidligere har hele årsberetningen fra Rådet for legeetikk blitt trykt i Tidsskrift for Den norske lægeforening. Noen saker har hatt en slik aktualitet at de også er presentert i Tidsskriftet umiddelbart etter rådets behandling av sakene, eller på Legeforeningens hjemmeside på Internett.

Fullstendig beretning for perioden juli 2003 – juni 2004 forligger nå på www.legeforeningen.no. I vårhalvåret 2005 vil vi presentere utvalgte saker fra rådet i Tidsskriftets seksjon Aktuelt i foreningen.